

Takrat se bo kratko in malo država spet vrnila na pot izgradnje socializma, s katere je krenila.

Lenin je svojčas govoril, da je socializem sovjetska oblast (to je enopartijski sistem) plus elektrifikacija. Danes vemo, da je ta formula hudo napačna in da ne pelje v socializem, ampak v etatizem. To so ugotovili Leninovi rojaki in nasledniki in zdaj mrzlično iščejo izhod iz slepe ulice. Jugoslovanska izkušnja kaže, da je temelj socializma samoupravljanje na delovnem mestu in radikalna, to je socialistična demokracija v političnem življenju. Čas je, da to izkušnjo inteligentno izkoristimo.

Zagreb, 29. 3. 1988

Dr. Matija
Škof

Kje so rešitve?

Osnovno problematiko sedanjih gospodarskih razmer je iskati v okostenelosti gospodarskega sistema, omejevanju avtonomnosti gospodarskih subjektov in zaviranju vseh oblik podjetništva. Tako situacijo še poslabšujejo dejstva: zadolženost v tujini, brezposelnost in premajhna kmetijska produkcija.

KJE SO REŠITVE

Brez ambicij, da bi prikazali kompleksno in za vse čase veljavno smer gospodarskih sprememb, pa vendar ocenjujemo, da je potrebno reformirati gospodarski sistem na nekaterih ključnih točkah, in to čimprej, če hočemo iziti iz gospodarsko politične krize, v kateri smo že dalj časa.

Začenjamo z neobhodnim, zadostnim in potrebnim pogojem za učinkovitost gospodarstva v blagovni produkciji, to je z avtonomnostjo in samostojnostjo gospodarskih subjektov, ki se prek trga povezujejo z drugimi gospodarskimi subjekti. Sedanji status quo pretežno dogovornega gospodarstva, kjer v družbeni bazi nastopajo gospodarski subjekti, ki jim je dejansko odvzeta možnost, da samostojno razpolagajo s proizvodnimi faktorji, da sprejemajo odločitve in prenašajo njihove posledice, v politični nadgradnji pa prevladuje praktično neomejena in nekontrolirana oblast vseh nivojev državne administracije, vodi k zapiranju in regionalizaciji trgov; to je nepoznano tržnim gospodarstvom, čeprav so ta federativna ali konfederativna. Nasprotno, sodobna tržna gospodarstva problemov mobilnosti blaga, storitev in produkcijskih sredstev ne poznajo niti med nacionalnimi gospodarstvi, kaj šele znotraj njih. Gospodarski subjekt je torej lahko avtonomen in samostojen, trg pa »enoten« le v primeru stabilizacije zunanjega okolja z znano in nediskriminatorno makroekonomsko politiko; to pomeni direktno in indirektno državno intervencijo le prek instrumentarija fiskalne in kreditne monetarne politike, ki pa je znana vsem gospodarskim subjektom, enaka za vse subjekte, in ki se redko spreminja.

Drugo vprašanje, ki ga sproža zahteva za avtomnost gospodarskih subjektov, je vprašanje redefiniranja koncepta družbene lastnine. »Nelastninski« koncept družbene lastnine kot sistem vsakogaršnje in nikogaršnje lastnine, ki je postal praksa v vsakdanjem življenju, namreč omogoča prevladujoč vpliv državnopolitičnih struktur nad družbeno lastnino, saj te večkrat sprejemajo odločitve, ki so v kapitalističnih tržnih gospodarstvih pristojnost lastnikov sredstev in bi morale v samoupravnem socialističnem gospodarstvu biti v pristojnosti delavcev posameznih gospodarskih organizacij. V tem kontekstu je treba hkrati s pristojnostmi jasneje opredeliti tudi odgovornost za oplemenitenje lastnine skupaj z možnostjo uporabe drugih kategorij lastnine v obliki vrednostnih papirjev ali pa kako drugače. Veliki gospodarski polomi, kot so Agrokomerc, Feni, Jadral, Körting itd., je pripisati prav posledici pri finančnih omejitvah za posamezne gospodarske in politične subjekte zaradi dejanske porazdelitve in prevzemu lastninskih prerogativov med politiko in gospodarskimi subjekti, brez definiranja subjektove odgovornosti za lastnino.

Tretje vprašanje, ki je po našem mnenju ključno za učinkovit gospodarski sistem, pa je vprašanje motivacijskega mehanizma zaposlenih v gospodarskih organizacijah. Le-tega je potrebno bistveno poenostaviti, povečati njegovo fleksibilnost in ga postaviti v neposredno relacijo s funkcijo vodenja, vse skupaj z namenom, da zagotovimo pogoje za povečanje gospodarskega standarda delavcev. V ta namen je seveda treba takoj odpraviti v zakonodaji praktično doživljenjsko pravico do delovnega mesta neodvisno od sposobnosti, marljivosti in prizadevnosti zaposlenega, in to ne glede na delovno mesto, ki ga posameznik zaseda. Le tak pristop edino omogoča pozitivno kadrovske selekcije in zahteva dnevno potrjevanje zaposlenih, in to še ob dodatnem dejstvu, da množica mladih, usposobljenih ljudi čaka v velikem številu na delovna mesta.

In kot zadnje, vendar ne po pomenu, dejanski položaj visoke zunanje zadolžitve države ter hkratno tehnološko zaostajanje za razvitim svetom zahteva takojšnje povečanje vseh oblik naložb tujega kapitala v državo, seveda pod pogoji, ki so za kapitalne naložbe sprejemljivi v razvitem svetu (pravica do upravljanja brez omejitev v relaciji na vloženi kapital, neomejen transfer kapitala itd.). Vključitev našega gospodarstva v svetovno ni mogoča samo ali izključno prek blagovnostoritvenih tokov, ampak je v razvitem svetu nujno dopolnjevanje tudi s kapitalnimi tokovi, katerih končna posledica je zaželeno gospodarska integracija nacionalnih gospodarstev, ki tudi omogoča optimalizacijo posameznih gospodarskih subjektov, ti pa preraščajo nacionalna tržišča in so nujnost sodobnega tehnološkega in ekonomskega razvoja.

Na koncu teh razmišljanj stoji seveda odprto vprašanje, če se odločimo za tak ali tudi drug pristop, kako te rešitve uveljaviti v praksi. Realne možnosti za uveljavljanje takih rešitev obstajajo le z ukinitvijo vrste sedaj veljavnih zakonov, odlokov in drugih predpisov, ki obstajajo v ogromnih številih, večkrat med seboj neusklajenih, skratka, z dejansko enkratno odločitvijo o ukinitvi le-teh in ob hkratnem sprejemu vrste rešitev, za katere smo se poenotili, da vodijo k sodobnemu, gospodarskemu sistemu, ki se bo lahko meril in primerjal z razvitimi nacionalnimi gospodarstvi.